

Bijlage 8. Toelichting Ambitieweb

Ambitieweb

Toelichting op de thema's, subthema's en criteria

Hieronder volgt een toelichting op de zeven thema's van het Ambitieweb.

1. Energie & Klimaat

Het thema Energie & Klimaat heeft betrekking op al het energiegebruik en de GHG2-emissies die gepaard gaan met de ingekochte producten en diensten. Voor geleverde producten gaat het om de hele levenscyclus, van productie tot en met afbraak, sloop en afvalverwerking en/of hergebruik. En om het energiegebruik tijdens de levensduur, in de operationele of gebruiksfase. Vooral voor (elektrische) installaties en apparaten is de gebruiksfase belangrijk, vaak is het totale energiegebruik tijdens deze fase vele malen groter dan die van productie, transport en ontmanteling/ afbraak. Bij geleverde diensten is vooral te denken aan energie en CO2 bij transport en reizen, energiegebruik van de dienstleverancier (duurzame bedrijfsvoering in de tweede orde) en gedrag van de dienstverlenende medewerkers (bijvoorbeeld zuinig rijden, niet nodige verlichting uitdoen).

De strategie van RWS om in 2030 energie neutraal te zijn geeft de prioritering aan van minder milieubelastend energiegebruik:

1. De energievraag te beperken;
2. Zoveel mogelijk verschuiven van energiedrager naar elektriciteit die duurzaam kan worden geproduceerd;
3. Gebruik van duurzaam opgewekte energie.

Subthema's

a) Energiegebruik

Alle CO2-emissies die vrijkomen bij de productie, het transport, gebruik en onderhoud en ontmanteling/afvoer en afvalverwerking van ingekochte producten en daarnaast CO2-emissies die gepaard gaan met geleverde diensten. Te denken aan energiegebruik van voertuigen voor transport van leveranties en diensten (verhuisdiensten, maar ook woon-werkverkeer van HRM-diensten of t.b.v. communicatie), energiegebruik van apparaten als koffie-automaten, PC's, koeling voor catering etc.

b) CO2-reductie

Alle CO2-emissies die vrijkomen bij de productie, het transport, gebruik en onderhoud en ontmanteling/afvoer en afvalverwerking van ingekochte producten en daarnaast CO2-emissies die gepaard gaan met geleverde diensten. CO2-emissies zijn veelal een direct gevolg van energiegebruik (zoals beschreven onder subthema 1), zoals de CO2-uitstoot van voertuigen. In de transitie naar schone(re) energie gaat dat steeds minder op; zonne-energie bijvoorbeeld leidt niet tot directe CO2-uitstoot.

² Green House Gassen (broeikasgassen), meestal uitgedrukt in CO_{2eq}, vanaf nu beperkt tot CO2 (waar wel GHG bedoeld wordt).

Interessante informatie over de CO2-footprint van voedingsmiddelen (catering) vind je bijvoorbeeld in dit [document](#).

c) Duurzame energieopwekking

Mate waarin binnen de scope van de inkoopcontracten hernieuwbare, duurzame energiebronnen geplaatst en/ of gebruikt.

Te denken aan biobrandstoffen voor voertuigen, elektrische apparaten op zonne- of windenergie, duurzame energievoorziening van de huisvesting (van bijvoorbeeld de steunpunten of van de leveranciers).

Mogelijke criteria/ prestatie-indicatoren

Product en productie/levering gerelateerd:

- Energiegebruik van het product, installaties/ apparaten (gebruik én standby): percentages/ hoeveelheden energiestromen en energiebesparing, in kWh zichtbaar te maken via energieberekeningen voor verschillende fases, ook te berekenen in overeenstemming met GHG-protocol;
- Percentage van energiebesparing. Te gebruiken gunningscriteria voor energie zijn voor veel productgroepen uitgewerkt, zie bijvoorbeeld het gunningscriterium voor automaten in het [criteriadocument voor automaten](#)³. Een inschatting van welk percentage haalbaar is, hangt sterk af van het betreffende inkooppakket en de scope van te leveren producten en diensten. Een inschatting kan gemaakt worden met behulp van marktconsultaties;
- Energieverbruik bij productie: idem;
- Hoeveelheid duurzaam opgewekte energie (percentage of in kWh);
- Hoeveelheid CO2-uitstoot tijdens productieproces (inclusief broeikasgassen), te berekenen bijvoorbeeld met behulp van [EcoChain](#) of de [LCC-CO2-tool](#);
- Hoeveelheid vervoersbewegingen/ transportafstanden voor leveringen en diensten;
- Brandstofverbruik (type) van transportmiddelen;
- Moment van levering (buiten spits).

Bedrijfsvoering toeleverancier gerelateerd

- Energie & klimaat in bedrijfsvoering van de leverancier: via bijvoorbeeld niveau van certificering op de CO2-prestatieladder (standaard EMVI-criterium van RWS in de aanbesteding van aanleg en onderhoud);
- Klimateffecten: CO2-footprints of LCA's van producten en installaties, berekend volgens GHG-protocol, zie bijvoorbeeld ook het Handboek versie 3.0 CO2-prestatieladder, LCA-methodiek (conform internationale regelgeving en normen);
- Milieuzorgsysteem;
- Duurzaam jaarverslag en (digitale) gegevensuitwisseling.

³ De criteriadocumenten voor MVI worden momenteel vernieuwd. Op de website van PIANOo zullen de nieuwe versies geplaatst worden wanneer beschikbaar.

Ambitieniveau's

- Niveau 1: Inzicht en minimaal niveau van verbetering

Op dit niveau is inzicht gewenst in de belangrijkste energiestromen gerelateerd aan het betreffende inkoopcontract gedurende alle fases van producten en/of van de geleverde diensten, in de te gebruiken energiebronnen en in kansen voor besparing en (indien relevant) duurzame opwekking. Gestreefd wordt naar een contract waarbinnen het totale energiegebruik in ieder geval niet toe-, maar bij voorkeur afneemt ten opzichte van de huidige situatie (of, in geval van nieuwe diensten of producten, niet slechter scoort dan 'business as usual'). Er dient in ieder geval aan de relevante minimumeisen uit de Milieucriteria-documenten voor Maatschappelijk Verantwoord Inkopen te worden voldaan.

- Niveau 2: Meetbare/ verifieerbare doelstellingen en het bereiken van een significante verbetering

Bovenop de doelstellingen van niveau 1 dienen maatregelen te worden getroffen om een relevante reductie van het energiegebruik en de CO₂-uitstoot te behalen. De doelstellingen worden vervolgens ook behaald: er vindt gedurende het contract een significante energie- (en CO₂)-besparing plaats en er wordt (waar mogelijk) duurzaam opgewekte energie ingezet. Hoeveel die significante besparing precies bedraagt, hangt af van de contractscope en de state of art voor de betreffende leverantie(s) op dat moment. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan een energiebesparing van 20% t.o.v. het huidige niveau. Wat haalbaar is conform de state of art kan in een marktconsultatie worden besproken.

- Niveau 3: Maximale inzet en bereiken hoogst haalbare prestatie

Bovenop de doelstellingen van niveau 1 en 2 dienen meetbare/ verifieerbare doelstellingen te worden vastgesteld, waarmee 'het meest haalbare' op het gebied van energie en CO₂-reductie wordt behaald voor de betreffende contractscope. Om dat te bereiken worden één of meerdere innovatieve oplossingen toegepast op het gebied van energiebesparing, CO₂-reductie en/ of duurzame energie-opwekking. Hoeveel die significante besparing precies bedraagt, hangt af van de contractscope en de state of art voor de betreffende leverantie(s) op dat moment. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan klimaatneutrale bedrijfsvoering.

2. Materialen, Grondstoffen & Circulaire Economie

Het thema Materialen, Grondstoffen & Circulaire Economie gaat over het minimaliseren van materiaalgebruik, negatieve milieueffecten en levensduur. Een belangrijke pijler die hier invulling aan geeft is circulaire economie (CE). Er valt te denken aan materialen voor meubilair en kantoorartikelen, materialen en grondstoffen voor (onderdelen van) apparaten, aan verpakkingsmaterialen, tijdelijke scheidingswanden, bouwmaterialen voor vastgoed, voedingsmiddelen, afvalverwerking, kleding van medewerkers.

Subthema's

a) Materiaal- en grondstoffengebruik

Het behoud van natuurlijk kapitaal (zie de toelichting bij thema Milieu en Leefomgeving) is het uitgangspunt in het streven om het gebruik van niet-hernieuwbare grondstoffen en materialen te beperken. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van hernieuwbare en algemeen beschikbare grondstoffen. Materialen en grondstoffen voor leveranties (producten) worden optimaal ingezet en (her)gebruikt, zonder risico's voor gezondheid en milieu. Primaire grondstoffen worden, voor zover deze nog nodig zijn, spaarzaam ingezet en op duurzame wijze gewonnen. Het optimaliseren van de levensduur leidt ook tot spaarzamer materiaalgebruik.

b) Circulair materiaalgebruik

Circulair materiaalgebruik is gericht op het verminderen van het gebruik van primaire, fossiele grondstoffen en het zoveel mogelijk voorkomen van afval en schadelijke emissies. Daarnaast speelt het voorkomen van de afwenteling door slechte arbeidsomstandigheden en milieuschade bij de productie en verwerking van materialen en grondstoffen ten behoeve van leveranties een belangrijke rol. Het thema heeft vooral betrekking op te leveren producten en niet zozeer op diensten, al kan (op de langere termijn) wel gedacht worden aan de bedrijfsvoering van toeleveranciers: hoe gaan zij met circulaire economie om? Een voorbeeld van circulair ondernemen op gebied van catering zijn de fruitspreads van [Yespers](#). En [Canon](#) werkt aan circulariteit en levensduurverlenging van haar kopieerapparaten. Andere praktijkvoorbeelden en hulpbronnen voor [circulair inkopen](#) zijn te vinden op de website van PIANOo, zoals die van [circulaire contracten](#) van gemeente Leeuwarden en Enschede. Op internet zijn ook veel aanbieders van circulaire producten (bijvoorbeeld [kantoorinrichting](#)) te vinden.

Een mooi voorbeeld van circulair materiaalgebruik gekoppeld aan Social return (zie de toelichting onder thema 5) is het tijdelijk opslaan en laten bewerken van her te gebruiken materialen op een sociale werkplaats, zoals dat gebeurde in het project [Sloop kantoorgebouw sluis Terneuzen](#).

c) Biobased materiaalgebruik

Biobased grondstoffengebruik heeft een nauwe relatie met circulair grondstoffengebruik; soms wordt het thema geschaard onder CE. Biobased gaat over de overgang van materialen van fossiele grondstoffen naar een economie die draait op hernieuwbare grondstoffen; biomassa als grondstoffen. Op de website van InnProBio vind je informatie over beschikbare en gecertificeerde [biobased producten](#).

d) Afval

Naast verminderen van primair grondstoffengebruik gaat circulair materiaalgebruik over het terugdringen/vermijden van afval in de hele materiaalketen.

Het (bij voorkeur hoogwaardig) recyclen van onderdelen, materialen en grondstoffen aan het einde van de levensduur vermindert de belasting van afval in het milieu.

Vanuit het Learning Center Kunststof Verpakkingen van WVL is informatie beschikbaar om afval van verpakkingsmateriaal te reduceren.

Mogelijke criteria/ prestatie-indicatoren

Product en productie/levering gerelateerd:

- Percentage van circulair materiaalgebruik in (de samenstelling van) een materiaal of product;
- Specificatie van recyclebaarheid van product;
- Specificatie van het gebruik gerecyclede of refurbished materialen;
- Percentage biobased grondstoffen als onderdeel van de gehele samenstelling van een materiaal of product;
- Verbruiksproducten noodzakelijk voor het product.
- Materiaalbesparing; in m3 of kg;
- Life Cycle analyses (LCA) om de materiaalgebonden CO2- (en andere) emissies in beeld te brengen. Bijvoorbeeld [EcoChain](#) is gevalideerd om LCA's of CO2-footprints op te stellen;
- Minimale levensduur of mogelijkheden om levensduur te verlengen;
- Retourname afgedankte producten;
- Fairtrade/biologisch, met name catering; deel van assortiment;
- Percentages (of gram) gebruikte stoffen die schadelijk zijn voor de gezondheid (bijvoorbeeld minder suiker, zout).

Bedrijfsvoering leverancier gerelateerd

- Milieuzorgsysteem;
- Duurzaam jaarverslag.

Ambitieniveau's

➤ Niveau 1: Inzicht en minimaal niveau van verbetering

Op dit niveau is inzicht gewenst in de belangrijkste materiaal- en of grondstoffenstromen, de omvang en milieubelastende effecten daarvan. Gestreefd wordt naar een contract waarbinnen het totale materialen- en grondstoffengebruik in ieder geval niet toe-, maar bij voorkeur afneemt ten opzichte van de huidige situatie (of, in geval van nieuwe diensten of producten, niet slechter scoort dan 'business as usual')

Er dient in ieder geval aan de relevante minimumeisen uit de Milieucriteria documenten voor Maatschappelijk Verantwoord Inkopen te worden voldaan.

➤ Niveau 2: Meetbare/ verifieerbare doelstellingen en het bereiken van een significante verbetering

Bovenop de doelstellingen van niveau 1 dienen maatregelen te worden getroffen voor duurzaam materiaalgebruik, waarmee een relevante verbetering wordt behaald.

Dit is te bereiken door te streven naar zoveel mogelijk circulair materiaalgebruik (bijvoorbeeld 50%).

➤ Niveau 3: Maximale inzet en bereiken hoogst haalbare prestatie

De benodigde maatregelen om het 'meest haalbare' te bereiken voor de betreffende contractscope worden onderzocht en vervolgens toegepast behaald. Om dat te bereiken worden één of meerdere innovatieve oplossingen toegepast. Wat er precies haalbaar is, hangt af van de contractscope en de state of art voor de betreffende leverantie(s) op dat moment. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan 100% circulaire koffiebekers. En het kiezen voor de (aantoonbaar) meest CO2-arme materiaalkeuze voor een bepaald product.

3. Milieu en Leefomgeving

Het thema Milieu & Leefomgeving gaat om het zo min mogelijk belasten van het milieu (op globaal niveau) en de leefomgeving van mens en dier (op globaal en op lokaal niveau), om het natuurlijk kapitaal zoveel mogelijk in stand te houden. Het gaat dan om de milieueffecten die gepaard gaan met leveranties en/of diensten binnen het contract. In het kader van bedrijfsvoering zijn vooral water, natuur (biodiversiteit) en ruimtegebruik relevante thema's. Lucht (voorkomen van luchtverontreiniging) en grondstoffengebruik komen onder andere thema's van het Ambitieweb al aan de orde.

Natuurlijk kapitaal is de voorraad aan natuurlijke hulpbronnen die samen een stroom aan voordelen voor mensen opleveren, ook wel 'diensten' genoemd. De term is geïntroduceerd om wat de natuur levert op waarde te schatten. Een waarde groter dan de opbrengst uit winnen en bewerken van voorraden; het gaat ook om waarderen van de overige diensten en verdisconteren van schadelijk gebruik. Voorbeelden zijn levering van hout, vezels, voedsel (produktiediensten), het filteren van drinkwater in een waterwingebied en bestuiving door bijen (regulerende diensten), recreatie en toerisme in natuurgebieden.

Subthema's

a) Lucht, water en bodem

Beperken van schadelijke emissies ten gevolge van leveranties of diensten in het contract naar de leefomgeving (lucht, water, bodem). Schadelijke stoffen en materialen met schadelijke emissies voor het milieu (persistente, bioaccumulatieve en toxische materialen) worden zoveel mogelijk gemeden. Daarnaast beperken van het watergebruik en het borgen van de waterkwaliteit (geen eutrofiëring, verzuring en toxische gevolgen bij de productie, levering en gebruik van producten) binnen het contract. Te denken is aan het beperken van fijnstof door transport zoveel mogelijk buiten de spits, beperken van watergebruik bij de productie van materialen of voedingsmiddelen en hergebruik van grijs water (bijvoorbeeld spoelen van toiletten met opgevangen regenwater). Of aan voedingsmiddelen die met zo min mogelijk schadelijke stoffen (die in lucht, grond- of oppervlaktewater terecht kunnen komen) zijn geteeld. NB: hier zit een overlap met het thema materiaalgebruik.

b) Natuur en biodiversiteit

Natuur en biodiversiteit gaan over de veelheid van planten en dieren (alle levende organismen) die onderling in een samenhangend geheel met elkaar en met hun omgeving verbonden zijn en zich voortplanten. Voor het behoud van onze leefomgeving en van de biodiversiteit is het van belang dat deze (lokaal) zoveel mogelijk wordt ondersteund. Het subthema is nauw verwant met de kwaliteit van

water, bodem en lucht. Op het gebied van bedrijfsvoering is vooral te denken aan duurzame voedselproductie, waarbij leefgebieden van kwetsbare dieren of plantensoorten zo min mogelijk worden aangetast, zoals duurzame kweek van vis. Of geen tropisch hardhout gebruiken voor meubilair. Daarnaast is te denken aan het voorkomen van overlast (geluid, luchtverontreiniging, lichthinder) bij verhuizingen of nieuwbouw van vastgoed, zoals steunpunten.

c) Ruimte en landbouwgrond

Ruimte heeft betrekking op de beslaglegging op onbebouwde (landbouw)grond ten behoeve van de verbouw van grondstoffen (vooral te denken aan biobrandstoffen of voedingsmiddelen). De aanwas van bijvoorbeeld lijnzaadplanten zou bijvoorbeeld geen schaarste in de voedselvoorziening mogen veroorzaken. Nieuwbouw mag niet ten koste gaan van schaars, onbebouwd (natuur)gebied.

Mogelijke criteria/ prestatie-indicatoren

Product en productie/levering gerelateerd:

- Kwalitatieve beoordeling/ analyse van schadelijke emissies die kunnen optreden ten gevolge van het contract;
- Percentage van reductie van schadelijke emissies, bijvoorbeeld een percentage van 10% minder fijnstof t.g.v. transport;
- Aard en aantal maatregelen die worden ingezet om deze negatieve effecten te beperken;
- Aard en aantal maatregelen die worden ingezet om positieve effecten voor het milieu en de leefomgeving te bereiken (bijvoorbeeld een maatregel als aan het contract gerelateerde aanwas van insectvriendelijke beplanting);
- Minder verlies van biodiversiteit ten gevolge van geleverde voedingsmiddelen, bijvoorbeeld via het gunningscriterium (GC1) voor duurzame visteelt (catering) uit het [criteriadocument Catering](#)⁴;
- Hoeveelheid hergebruik van water (liter) of waterbesparing (liter);
- H₂O-footprint van projecten, bijvoorbeeld materiaalgebonden (Water Footprint Assessment Manual), voor meer informatie zie het [water footprint network](#).

Bedrijfsvoering leverancier gerelateerd:

- Milieuzorgsysteem;
- Duurzaam jaarverslag.

Ambitieniveau's

➤ Niveau 1: Inzicht en minimaal niveau van verbetering

Op dit niveau is inzicht gewenst in de belangrijkste negatieve effecten voor de natuur en leefomgeving die optreden gerelateerd aan het contract. Daar waar relevante milieubelasting optreedt of de kwaliteit van lucht, water of bodem in het gedrang komt, moet gestreefd worden de negatieve effecten zoveel mogelijk te beperken. Wettelijke normen mogen (uiteraard) nergens worden overschreden.

Er dient aan de op het contract van toepassing zijnde minimeisen uit de milieucriteriadocumenten Maatschappelijk Verantwoord Inkopen te worden voldaan.

⁴ Het criteriadocument Catering wordt momenteel vernieuwd en zal naar verwachting medio 2018 gereed/ beschikbaar zijn.

- Niveau 2: Niveau 2: Meetbare/ verifieerbare doelstellingen en het bereiken van een significante verbetering

Om niveau 2 te behalen dient er voor de grootste milieubelaster(s), bovenop de maatregelen die ten behoeve van niveau 1 genomen worden, een relevante verbetering gerealiseerd te worden ten opzichte van de huidige situatie/ business as usual.

- Niveau 3: Maximale inzet en bereiken hoogst haalbare prestatie

Er is een maximale inzet om het project uit te voeren zonder negatieve effecten voor het milieu en de leefomgeving. En sterker: er wordt meerwaarde geleverd, te denken aan het vergroten van de biodiversiteit. Er worden innovatieve oplossingen toegepast om negatieve effecten te voorkomen of meerwaarde voor natuur en omgeving te leveren.

4. Welzijn & Gezondheid

Het Thema Welzijn & Gezondheid heeft betrekking op de (fysieke en mentale) gezondheid en veiligheid van de (eigen) medewerkers, (toekomstig) gebruikers en externen en dienstverleners op locatie bij Rijkswaterstaat, ten gevolge van diensten, leveranties en producten binnen een contract. Dit valt onder te verdelen in gezondheidsbescherming (o.a. lucht, geluid en licht), het voorkomen van hinder en overlast en het waarborgen van de veiligheid. De bronaanpak is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Door gebouwen, diensten en processen zo in te richten dat een positieve bijdrage geleverd kan worden aan het welzijn van medewerkers, kan er meerwaarde worden behaald. Bijvoorbeeld door gezonde voeding en beweging te stimuleren.

Subthema's

- a. Gezondheid en veiligheid van eigen medewerkers, gebruikers en dienstverleners
Het borgen van de veiligheid van zowel de eigen medewerker als die van gebruikers en dienstverleners op locatie binnen Rijkswaterstaat; beperken van gezondheidsrisico's die kunnen optreden bij de plaatsing of verwijdering van leveranciers, het uitvoeren van diensten of het gebruik van geleverde producten, overlast, hinder, luchtverontreiniging, geluid, trillingen.
- b. Welbevinden van eigen medewerkers, gebruikers en dienstverleners
Het zoveel mogelijk bevorderen van het welbevinden van zowel de eigen medewerker als die van gebruikers en dienstverleners op locatie binnen Rijkswaterstaat. Te denken aan een prettige (werk)omgeving, een goede gebruikskwaliteit, een aangenaam binnenklimaat, (gebruiks)comfort, een bijdrage aan het voorkomen van stress.

Mogelijke criteria/ prestatie-indicatoren

- Kwalitatieve beoordeling/ analyse van hinder of overlast (lucht, geluid, trillingen), kwantitatief bijv. aan te geven in bijvoorbeeld geluidniveaus tijdens werkzaamheden (in dB's);
- Risicoanalyse (RI&E) met veiligheids- en gezondheidsrisico's en beheersmaatregelen conform het Kader Integrale Veiligheid (KIViP) van RWS;

- Aard en aantal maatregelen die worden ingezet om hinder en overlast te beperken;
- Aard en aantal maatregelen die worden ingezet om positieve effecten voor de medewerker te bereiken;
- Stimuleren van een gezonde keuze via het aangeboden assortiment (catering) m.b.v. het gunningscriterium (GC1) uit het [criteriadocument Catering](#);
- Kwalitatieve beoordeling van gebruikskwaliteit en comfort;
- Bijhouden aantal binnengekomen klachten (tijdens diensten/ plaatsing van producten, of bijvoorbeeld voor catering algemeen), monitoren op klanttevredenheid;
- Eventueel is te denken aan het inzetten van een [veiligheidsladder](#) in de gunningscriteria.

Ambitieniveau's

- Niveau 1: Inzicht en minimaal niveau van verbetering

Op dit niveau is inzicht gewenst in de belangrijkste in de effecten ten gevolge van het contract: veiligheids- en gezondheidsrisico's, zowel voor de levering als in de gebruiksfase. De negatieve effecten/ risico's worden zoveel als redelijkerwijs mogelijk gemitigeerd.

Er dient minimaal voldaan te worden aan de van toepassing zijnde minimumeisen uit de milieucriteriadocumenten Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.

- Niveau 2: Meetbare/ verifieerbare doelstellingen en het bereiken van een significante verbetering

Om niveau 2 te behalen dienen bovenop niveau 1 maatregelen te worden getroffen om de negatieve effecten verder te beperken en daar waar mogelijk te verbeteren. Dit is te bereiken door naast het zoveel mogelijk beperken van de negatieve effecten, meerwaarde te leveren. Te denken aan een gezonder voedingsaanbod, stimuleren van gezonder gedrag van medewerkers (minder zitten), bijdragen aan een gezonder binnenklimaat en ook aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit.

- Niveau 3: Maximale inzet en bereiken hoogst haalbare prestatie

Er is een maximale inzet om het meest haalbare te bereiken en de leveringen/ diensten uit te voeren zonder negatieve effecten voor de veiligheid en gezondheid van alle betrokkenen. Negatieve effecten (lees: risico's) worden (volledig) gemitigeerd of gecompenseerd en er treedt verbetering op ten opzichte van de huidige situatie (zie niveau 2); het welzijn van de betrokkenen verbetert. Er worden innovatieve oplossingen ingezet om dat te bereiken.

5. Sociale Aspecten

Het thema Sociale aspecten heeft betrekking op de inzet van medewerkers met een arbeidsbeperking en van met een vergrote afstand tot de arbeidsmarkt (ook wel: Social Return on Investment) Conform de toelichting op de website van PIANOo is Social Return on Investment (SROI) de aanpak om meer werkgelegenheid te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Leveranciers worden gestimuleerd of verplicht om kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt te betrekken bij de uitvoering van de opdracht. Daarnaast is sociaal ondernemerschap geschaard onder het thema.

Subthema's

a. Arbeidsparticipatie

De inzet van werknemers met een arbeidsbeperking in het kader van de [Participatiewet](#). Het dient dan te gaan om nieuwe banen uit het doelgroepenregister.

b. Social return

De inzet van werknemers met een vergrote afstand tot de arbeidsmarkt binnen het contract. Hieronder kan ook gedacht worden aan het bieden van stageplaatsen aan en het opleiden van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

NB: Social return en Participatiewet liggen qua doelstelling in elkaars verlengde, maar het zijn twee verschillende benaderingen, die elkaar zelfs kunnen tegenwerken. Social return heeft een bredere strekking dan alleen het creëren van werkplekken voor arbeidsbeperkten. Een goede denkrichting om beide samen te laten werken is de bredere interpretatie van social return als methode, in de zin van een bredere strekking dan alleen het creëren van werkplekken voor arbeidsbeperkten. Het creëren van leerwerkplekken of het bieden van werkervaring kan helpen om als werknemer eerder in aanmerking te komen voor inschakeling via de Participatiewet.

c. Sociaal Ondernemerschap

De inzet van de toeleverancier op het gebied van sociaal verantwoorde bedrijfsvoering, te denken aan bijvoorbeeld een bijdrage aan kennisontwikkeling, door scholieren voor te lichten of te betrekken bij bedrijfsprocessen. Of het participeren in (lokale) initiatieven om sociale coherentie in bijvoorbeeld achterstandswijken te vergroten. Ook te denken is aan het vergroten van het algemeen duurzaamheidsbewustzijn, door de dienstverlener (communicatie) uit te dagen maatregelen te treffen als het standaard agenderen van duurzaamheid in bijeenkomsten en overleggen.

Mogelijke criteria/ prestatie-indicatoren

- Inzet van arbeidsgehandicapten en langdurig werklozen; uitgedrukt in een percentage voor het aandeel van de diensten binnen het contract dat door mensen wordt uitgevoerd die een vergrote afstand tot de arbeidsmarkt hebben;
- Aard en aantal maatregelen die worden ingezet om extra bij te dragen aan SROI of in het kader van sociaal ondernemerschap, bijvoorbeeld aanbieden van scholings- en opleidingstrajecten, het betrekken van onderwijsinstellingen.

Op de website van PIANOo is al veel informatie beschikbaar over [MVI en sociale aspecten](#).

Ambitieniveau's

- Niveau 1: Inzicht en minimaal niveau van verbetering

Op dit niveau zijn de kansen voor social return in beeld gebracht. Er wordt voldaan aan de minimale norm van 5% uit de Rijksbrede norm bij aanbestedingen van diensen en werken, waarbij de loonsom minimaal 250.000 euro is excl. BTW. Voor leveringen is er geen minimale norm.

- Niveau 2: Meetbare/ verifieerbare doelstellingen en het bereiken van een significante verbetering

Om niveau 2 te behalen worden bovenop niveau 1 maatregelen getroffen om een significante extra inzet van arbeidsgehandicapten en langdurig werklozen te bereiken; er wordt een ambitieus percentage bereikt voor het aandeel van de diensten binnen het contract dat door mensen wordt uitgevoerd die een vergrote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, bijvoorbeeld 10%. Daarnaast worden maatregelen genomen om bij te dragen aan sociale maatschappelijke doelstellingen. Er zijn diverse [praktijkvoorbeelden](#) beschikbaar, die ook in het kader van HRM-diensten of communicatie gebruikt kunnen worden. Ga daarbij ook de mogelijkheden van SROI bij leveringen na.

- Niveau 3: Maximale inzet en bereiken hoogst haalbare prestatie

Er is een maximale inzet om het meest haalbare te bereiken op het gebied van social return. Om niveau 2 te behalen worden bovenop niveau 1 maatregelen getroffen om een significante extra inzet van arbeidsgehandicapten en langdurig werklozen te bereiken; een maximaal haalbaar percentage wordt bereikt, bijvoorbeeld 15%. Daarnaast worden verdergaande en innovatieve maatregelen genomen om bij te dragen aan sociale maatschappelijke doelstellingen.

6. Arbeidsaspecten in de Keten

Het thema Arbeidsaspecten in de keten gaat over de (internationale) arbeidsomstandigheden in de keten van alle geleverde producten en diensten ten behoeve van het contract. Zoals het tegengaan van dwangarbeid, slavernij, kinderarbeid en discriminatie. Het toepassen van de internationale sociale voorwaarden bij leveringen en diensten draagt bij aan het uitbannen van misstanden in de inkoopketen. Het zorgt voor bewustwording en stimuleert leveranciers om omstandigheden in hun keten te verbeteren. Daarnaast is onder dit thema het bevorderen van het midden- en kleinbedrijf (MKB) geschaard.

Subthema's

a. Internationale sociale voorwaarden

Het verbeteren (of behouden) van de mensenrechten van werknemers, in de hele (internationale) keten van de productie binnen een contract, in overeenstemming met de internationale sociale voorwaarden. Deze vereisen dat leveranciers actie ondernemen om risico's voor de mensenrechten in de keten te verkleinen. Dat geldt overigens alleen voor de 10 [risicocategorieën](#) die door de overheid zijn benoemd.

b. Arbeidsomstandigheden

Het verbeteren van (of behouden van goede) arbeidsomstandigheden van alle werknemers binnen een contract, bij de productie van leveranties, in overeenstemming met de arbeidsnormen.

c. Bevorderen van midden- en kleinbedrijf (MKB)

Bevorderen van het midden- en kleinbedrijf.

Mogelijke criteria/ prestatie-indicatoren

- [Internationale arbeidsnormen](#);
- Kwalitatieve analyse van arbeidsomstandigheden in de keten van toeleveranciers;
- Aard en aantal maatregelen die worden ingezet om extra bij te dragen aan SROI of in het kader van sociaal ondernemerschap, bijvoorbeeld aanbieden van scholings- en opleidingstrajecten, het betrekken van onderwijsinstellingen;
- Omvang/ percentage van inzet MKB binnen de leveranties.

Ambitieniveau's

- Niveau 1: Inzicht en minimaal niveau van verbetering

Er wordt voldaan aan de internationale sociale voorwaarden.

- Niveau 2: Meetbare/ verifieerbare doelstellingen en het bereiken van een significante verbetering

Er worden, bovenop de voorwaarden, maatregelen getroffen om arbeidsvoorwaarden verder te verbeteren en misstanden te voorkomen. Het bevorderen van het MKB kan bijvoorbeeld door de inschrijvers via een gunningscriterium stimuleren in hun aanpak te laten zien hoe zij het MKB betrekken in het contract.

- Niveau 3: Maximale inzet en bereiken hoogst haalbare prestatie

Er is een maximale inzet om het meest haalbare te bereiken op het gebied van arbeidsvoorwaarden en mensenrechten in de hele internationale keten en om het MKB te bevorderen. Er worden innovatieve maatregelen toegepast, die ook buiten de eigen keten verbeteringen teweeg kunnen brengen.

7. Maatschappelijke kosten en Baten

Het thema Maatschappelijke kosten en Baten vertegenwoordigt de derde 'P' in de duurzaamheidsbalans: Profit, of ook wel Prosperity (welvarendheid) genoemd. Het thema heeft betrekking op alle maatschappelijke kosten en opbrengsten (waarde) die samenhangen met een contract. Het gaat dan niet alleen om de directe (aanschaf)kosten, maar ook de kosten over de levensduur van een product. En om de maatschappelijke kosten (indirecte kosten, bijvoorbeeld milieukosten) en de opbrengsten die gepaard gaan met leveranties of diensten. Het maatschappelijk verantwoorden van bedrijfsvoeringskosten van het Rijk vraagt om een goede afweging van alle kosten en baten op de lange termijn.

Klik op deze [link](#) om het volgende filmpje te bekijken: "The True Cost of Food - why organic is not too expensive, but conventional too cheap"

Subthema's

a) Levensduurkosten:

De 'life cycle costs' (LCC) zijn alle kosten over de gehele levensduur van een leverantie/product; de aanschaf- en plaatsingskosten, kosten voor bijbehorende diensten, onderhouds- en exploitatiekosten tot en met de sloop- of verwijderingskosten. Gestreefd wordt naar het minimaliseren van de levensduurkosten. Het verlagen van bijvoorbeeld het energiegebruik van producten en het verlengen van de levensduur zijn hierin belangrijke pijlers. Met name voor kantoormeubilair en -apparatuur is dit thema relevant.

b) Maatschappelijke kosten

Maatschappelijke kosten zijn alle kosten die gepaard gaan met een leverantie. Naast de (directe) kosten gaat het ook om de kosten van indirecte, externe effecten. Te denken aan faalkosten, milieukosten, de kosten ten gevolge van slechte gezondheid van medewerkers, kosten van incidenten, kosten van voertuigverliesuren of herstelkosten voor het milieu.

c) Maatschappelijke opbrengsten (baten)

Maatschappelijke opbrengsten of baten zijn alle directe en indirecte baten – al dan niet in monetaire waarden uitgedrukt – die een bepaald product of levering opbrengen. Te denken aan extra inkomsten via bepaalde verdienmodellen maar ook aan maatschappelijke winst, zoals het vergroten van natuurlijk

kapitaal of het verbeteren van de gezondheid van medewerkers. Kennisontwikkeling en innovatie zijn tevens belangrijke pijlers binnen dit thema.

Mogelijke criteria/ prestatie-indicatoren

- Het aanbesteden met EMVI-criteria voor duurzaamheid levert an sich al een bijdrage aan het thema. Er wordt immers niet gegund op de laagste prijs, maar de beste verhouding van prijs en kwaliteit.
- Levensduurkosten (in €) meenemen in de prijs en daarmee in de afweging van leveranciers voor het contract, voor zover dat nog niet gebeurt;
- Voor zover onderhouds- en exploitatiekosten nog niet mee worden genomen in de prijs: vraag de leverancier om een aanbieding op basis van levensduurkosten of LCC (bij bepaalde producten voor kantoorinrichting kan dat relevant zijn) en neem die prijs mee in de beoordeling van gunningscriteria. Voor meer informatie hierover, zie het document door op deze [link](#) te klikken.
- Ook kan gevraagd worden om de 'werkelijke kosten' (naast de directe en indirecte kosten ook de maatschappelijke en milieukosten, over de levenscyclus van producten) of Environmental (en Social) Profit & Loss (EP&L) accounting/ natural capital accounting (NCA). Er zijn databases beschikbaar met **indicatorgetallen via LCA**. Ook de zogenaamde Total Costs of Ownership (te berekenen met bijvoorbeeld Levenscycluskostentool van Smart SPP/Procura+) zijn mee te nemen in gunningscriteria, zie de [Handleiding](#) LCC-CO2-tool. Het werkveld van maatschappelijke en milieukosten is momenteel volop in ontwikkeling;
- Energiebesparing (en –opwekking) levert vaak een aanzienlijke verlaging van de exploitatiekosten: zie de criteria bij het thema energie.

Ambitieniveau's

- Niveau 1: Inzicht en minimaal niveau van verbetering

Alleen voor leveranties van producten met langere levensduur:

Op niveau 1 is er inzicht in de life cycle costs (LCC) van leveranties en er is aandacht voor vermindering van de levensduurkosten. Er wordt gestreefd naar kostenbesparing op de lange termijn. De levensduurkosten zijn lager dan in de huidige situatie, of -bij nieuwe producten- lager dan business as usual. Op het gebied van diensten is te denken aan kostenbesparing door efficiëntere dienstverlening.

Leveranties en diensten worden niet alleen aanbesteed op basis van prijs (voor leveranties is die meestal inclusief onderhoudskosten) maar op basis van de prijs-kwaliteitsverhouding. Er is (kwalitatief) inzicht in de maatschappelijke kosten die gepaard gaan met de leverantie en/of dienst.

En er is voldoende budget voor de leveranties binnen het contract, zonder dat andere belangen geschaad worden.

Voorbeeld: Aanschaf van koffieautomaten die iets duurder zijn, maar veel minder onderhoud nodig hebben en zich daardoor snel terugverdienen. En/of die energiezuiniger zijn. Door de levensduur of energiekosten/ energiebesparing mee te laten wegen in EMVI kan hierop gestuurd worden.

- Niveau 2: Meetbare/ verifieerbare doelstellingen en het bereiken van een significante verbetering

Om niveau 2 te behalen, worden de levensduurkosten (waar relevant) significant teruggedrongen. Er is kwantitatief inzicht in de maatschappelijke kosten en er is aandacht om die te verminderen. Dat wordt eigenlijk gerealiseerd door hoge ambities na te streven op de andere duurzaamheidsthema's. Circulair materiaalgebruik leidt bijvoorbeeld tot lagere milieukosten en aandacht voor veiligheid en gezondheid tot lagere sociale kosten. Ook is er inzicht in de opbrengsten/ baten.

Er vindt bij gunning een expliciete afweging plaats op basis van de LCC en/of maatschappelijke kosten van leveranties (leveranciers worden beloond bij aantoonbaar lagere LCC of maatschappelijke kosten). Op gebied van diensten kan gedacht worden aan het meewegen van de duurzaamheidsprestaties van de leverancier (duurzame bedrijfsvoering) in de aanbesteding.

➤ Niveau 3: Maximale inzet en bereiken hoogst haalbare prestatie

Om niveau 3 te behalen, zijn de maatschappelijke kosten en baten van leveranties (en voor zover relevant van diensten) kwantitatief in beeld en er wordt in de aanbesteding expliciet gestuurd op zo laag mogelijke maatschappelijke kosten tegen maximale meerwaarde. De kosten en opbrengsten zijn in balans. Er wordt daarnaast geïnvesteerd in kennisontwikkeling en innovatie.

Voorbeeld: Kiezen voor duurzaam geproduceerd, robuust & ergonomisch kantoormeubilair. Dat is wellicht duurder maar verdient zich op de langere termijn, door een langere levensduur en minder uitval, terug. De werkelijke kosten liggen daarmee lager en de kwaliteit van het product komt het welzijn van de werknemers ten goede.

=====